

Zimní sonety

Josef Svatopluk
Machar

Josef Svatopluk Machar

Zimní sonety

J. S. MACHAR:
ZIMNÍ SONETY.
(PSÁNY V ZIMĚ 1891.)
V PRAZE.

KNIHTISKÁRNA J. OTTY NAKLADATELSTVÍ.
1892.

J. V. SLUKOVU

Obsah

Sonet dedikační

Sonet - prolog

Sonet o mlhavém ránu

Sonet o dětech soumraku

Sonet o mém očistci

Sonet o západu slunce

Sonet o lásce

Sonet glossující slova Hálkova

Sonet o sněživém večeru

Sonet o nesmrtelnosti

Sonet intermezzo

Sonet o dobrodiní

Sonet fatalistický

Sonet metafysický

Sonet o dobrých radách

Sonet melancholický

Sonet v den mých narozenin

Sonet didaktický

Sonet při lektuře

Sonet hymnický

Sonet ve slohu moderního „Kazatele“

Sonet o zimní noci

Sonet – apostrofa

Sonet – paralela

Sonet o naději

Sonet o pokroku

Sonet o hádance života

Sonet tragický

Sonet dialogický

Sonet o prvých fialkách

Sonet časový

Sonet o pessimismu

Sonet – odpověď

Sonet na památku Marie P....

Sonet o starých lidech

Sonet o fatu mých knih

Sonet – apostrofa

Sonet pro mou ženu

Sonet psaný pod svinutou vlajkou

Sonet s pohádkovým nátěrem

Sonet – plagiat

Sonet o české kritice

Sonet o moderní poesii

Sonet březnový

Rodinné portréty. I. Portrét ženiny matky

Rodinné portréty. II. Portrét mé matky

Sonet – epilog

Sonet dedikační.

Kdys drobný student z dusné galerie
já nadšeně ti tleskával,
ty's hrál vždy reka přímé, hrdé šíje,
a mně's byl každým coulem král.

A po letech nás osud svál...
Vím, jeviště že celým světem Ti je,
a jevištěm svět; život vše Ti dal,
co jinak pevně v skoupé pěsti kryje.

Proč jméno Tvé jsem k pláňatům těm spjal,
jež nacházel já, když jsem najít ždal
pár šťastných chvilék v žití, umění –

já nevím. Snad že často ve snění
svých trpkých hodin u Tebe jsem dlel,
vše z duše přál Ti a vše záviděl.

Sonet – prolog.

Sonet: Poeto, já jsem viděl z dáli,
jak v této zimě mrazivé
ten život drsný, neurvalý
ti slední květy z duše rve,

jak každý po zemi se válí,
jak po nich šlapou nohy tvé –
nuž, já je vložím v herbář malý
do těchto bílých listů zde...

Já: Bez barvy, vůně, bez svěžesti –
čím mohou koho zvábiti?

Sonet: Ti, jimž čas orval ratolesti,

snad přec tu vůni vycítí
i svěžest', kterou mívaly,
když ještě v duši zkvítaly...

Sonet o mlhavém ránu.

Zas parkem jdu. Mráz v líce pálí.
Mha šedivá a nečistá
na dvacet kroků všecko halí.
Jak koule rudě zlatistá,

v ní zdá se točit slunce v dáli.
Směs větví černá, bezlistá
z ní trčí ven. Sníh okoralý
pod nohou chrupe. Z nejista

a temně jaksi zaléhá sem
zvon neviděné tramwaye.
Zde mrtvo. V sněhu černaje

se choulí havran, hledí v zem
a s resignací bije časem
v ni špinavým svým zobákem...

Sonet o dětech soumraku.

Červ jakýs užírá nám kořen žití...
A zeleň každé sporé naděje
nám samým zdá se tak už chorou býti,
že nevěříme, že v květ vospěje.

Cíl života se nám kams v prázdno řítí,
však není sil vjet v jiné koleje,
všech radostí, všech krás v tom světě sytí
jdem hladoví vždy v světa peřeje.

Jsme apatičtí s tichou zoufalostí
a resignujem plni otravy
na každý zákmit světlé budoucnosti.

A minulost? Tu bychom bez váhání
v klín nepaměti vrhli mlhavý –
a každý právě prožitý den za ní...

Sonet o mém očištění.

“Capua duchů...”

Grillparzer.

Nevlídno, teskno, dusno básníku
v tom sídle těžkopádné banálnosti,
jí dýchá vše od špatných pomníků
až k ironické chrámů velebnosti.

Sta různých titulatur, praktiků
a chudáků a bursiánů hostí,
nadutých hloupě v gestech, jazyku,
a nikde není špetka srdečnosti...

Zde zaklet v jednu tichou ulici
ve příšerné a mrazné světnici
já prožil noci... strašnou zimu svou...

Pod okny zněl mi telefonní drát
a v domu roh jsem slýchal vítr prát
a plyn v ni házel záři žlutavou...

Sonet o západu slunce.

Je smutná chvíle, když tak s obzoru
kam's do mlh, do tmy rudé slunce kane;
červený přisvit chví se v prostoru,
a v líc a oči ostřejší mráz vane.

Ruch města, vozů, lidských hovorů
zní tišeji. Sníh deštěm jisker plane.
Své mrtvé sněti^[2] zvedá nahoru
stromoví v sadě. Domy zadumané

a šedé přísně hledí do ulic.

Kdes pod balkonem v tmavých břechtanech
dlí hejno vrabců. V divém cvrlikání

se honí pod listy. Křik tvorů těch
zní jako teskné slunci s bohemdání
a plachý pozdrav mrazné noci vstříc...

Sonet o lásce.

Ach láska, láska... Během mladých roků
čet', psal jsem o ní verše nadšené –
eh, člověk mnoho pohřbí v žití toku,
než jasně prozří oči zmámené...

Hlas jímavý má, tváře ruměnné,
chod lehounký, je elastických boků,
musselín bílý vlá jí s ramene –
a kuplířkou je s nevinností v oku.

Dva lidi svede, do duší jim sází
hlouposti, bol a jaro s poesíí,
vede je na bál, v park i husté mlází,

najde jim místo, kde se hezky skryjí –
na Vášeň, sestru, křikne: "Pojď ty sem!" –
a poroučí se s pěkným pukrlem...

Sonet glossující slova Hálkova.

*Kdo v zlaté struny zahrát zná,
jej ctěte víc než sebe – –*

Nu, bezcenným tak básník není přec,
jak volá teď sta prospěchářských hlasů;
jen ať se s dobou srovná, bláhovec,
a svoje stesky pošle jednou k ďasu! –

V pokoji stojí velmi vzácná věc,
hodiny, dílo rokokových časů,
a když je shlédne host neb cizinec,
tu domáci se košou v jeho žasu!

A takto hodiny jdou všelijak
a nikdo z domu neví, ani jak
a taky na tom pranic nezáleží –

dost na nich už, že tikají, že běží
a když i stichnou některého dne,
též si jich nikdo valně nevšimne.

Sonet o sněživém večeru.

Zem, nebe jedna maskerada,
ruch, šum a třepot jediný!
Sníh točí se a víří, padá
jak lehké peří z peřiny.

Lamp světlo žlutá kola spřádá
do chumelivé mlžiny.
Ulicí hrčí vozů řada
s vílami, čerty, dominy.

Naproti plane světlem dům,
rej stínů po záclonách víří
a temně duní tance šum.

Maškarní ples... To sněžné pýří
i starou zem chce obléct snad
dnes ještě v nevinnosti šat!

Sonet o nesmrtelnosti.

Umění stárne... marno zapírat...
Tím rychleji, jak čas nyní uhání...
Homer je plíseň, Shakespeare naivnost', chlad,
a Byron šediny má na skrání.

Klassici Němců nudí k zívání,
v čas zemřel Hugo, s Turgeněva spad
už taky pel, herbářem zavání
polských i ruských romantiků sklad – –

Tak to jde dál. Vše má zde dobu svoji,
v níž vznese vonný květ svůj do světla.
Rostliny stonek pak jen půdu hnojí,

když přejde léto, v kterém dokvetla...
A celá velikost, celá sláva jest:
mít vůbec jaro a v tom jaře kvést...

Sonet intermezzo.

Když krahuj v ptáče dráp svůj vryl,
to sotva krátce zatíká –
však je to tak zoufalý kvil,
že všechny kosti proniká.

A sonet jakby stvořen byl
pro bolestný vzkřik básníka,
když cítí prchat krev svých žil,
nechť hlas i v prázdnu zaniká.

Ó sonete můj trpělivý,
ty neseš každý vzkřik ten divý
i každou bolest duše mé –

a ta byla tak zoufalá,
že elastické nožky tvé
svou tíží někdy lámala...

Sonet o dobrodiní.

Ne, neklňte těm bičům barbarů,
kdo čist je sám, jen ten ať kamenuje!
Dnes otrok koupěn hrstí krejcarů
a skyvou chleba, které potřebuje,

neb radou, protekcí, jež z rozmaru
neb z dlouhé chvíle kdos mu uděluje,
kdos, jenž snad cenu těchto podarů
z let svojich mladých ještě pamatuje!

Ten otrok zapřiž se a vezmi kříž...
Na mozku, na těle je spoután již
a kouli na noze při každém kroku cítí –

a běda, běda mu, když zatroufá se vzpříti!
V skrář vpálí mecenáš mu kletbu nevděčníka,
a svět jen k tomu: „dobře, dobře“ říká. –

Sonet fatalistický.

Ó neraduj se nikdy, nikdy z štěstí –
to není tady naším údělem;
jen chvíle klidu právem tvojím jesti,
a to je vše, co můž' ti dáti zem. –

Tvůj temný osud drží váhy v pěsti,
k jich jazýčku zří přísným zřetelem,
ó neraduj se nikdy, nikdy z štěstí,
jen klid tvým právem, jen klid s klidem vem!

Na jedné váze leží štěstí to,
na druhé krve, slz je rozlito,
a obě visí v přísné rovnováze – –

Když prvá vzletí, a tys něco schválil
z ní zdarma bez slz, krve, bez nesnáze –
kdo ví, čím jiný v druhou za tě platil!

Sonet metafysický.

Jsou chvíle, kdy se zdá, že stojí čas,
jak zarputilá herka jankovitá.
Fadessa^[3] hrozná... Venku mha a mráz,
a prašný sníh kol oken se střech lítá.

Vše pusto kolem; pusto, mrtvo v nás,
mha jakás v mozku na všecko se chytá,
kol prsou jak by vinul se nám plaz,
nějaká boa^[4] těžká, obrovitá.

Minulost' pouští, všecko příští mhou
a dnešek věčností nám v prsou zívá...
A je to hroznou jakous záhadou,

jak tato věčnost, velká, šedá, divá
v tom nepostihle letném času trysku
se vejde v nás... v tak bídné zrnko písku...

Sonet o dobrých radách.

Po cestě života výstrah je řad,
kdos šel jí, budeš je znáti:
sentence, příklady a množství rad,
jež nelenil každý ti dáti,

kdo snad krok před tebou bolestně pad'.
Tys myslil: „Ach, lidé zlatí,
pro mě se najde zde výjimka snad –
tohle as pro jiné platí!“ –

A padneš na místě, kde oni padali,
a zoufáš na místě, kde oni zoufali –
pak chceš, jak oni, mistrovati:

máš sentence, příklady a množství rad,
dáváš je – a všude zříš na rtech hrát:
„Hm, pravda, – – však pro jiné platí...“

Sonet melancholický.

Rád v kamna zřím, když uhel řeřavý
tam tiše plá jak zlata žhavá směs,
a mám ten pocit teskný, dumavý,
jak při západu hledět do nebes.

A jak bych zvolna cítil u hlavy
dech známý – – kdys mne blažival a kdes –
ach, to jsou žen těch známých postavy,
ty vlasy jako tenkrát voní dnes...

Ó přivřené vy oči milující,
ó ramena tak marně rozpínaná,
a srdce dobrá a tak zašlapaná,

jste zde a zříte v hrud' mou zoufající
a bez výčitek ruce spínáte
a lítostivě hlavou kýváte...

Sonet v den mých narozenin.

Kdys čet' jsi v rozechvění čistém
nějaký příběh prostinký:
byl's nadšen krásou, stylem, místem
a zjevem mnohé hrdinky...

Dnes v knize této list za listem
tvůj posměch vzbouzí lehynký –
oh, osud má už zvláštní system,
jímž ničí i ty vzpomínky...

Ta celá, dlouhá minulost!
Vše, co tam plálo jako skvost,
je dneska štěrk, nic, popel, sen...

Pak doznáš s duší tesklivou,
že z knihy té až v dnešní den
jen bolest' byla pravdivou...

Sonet didaktický.

Z těch romantických novelet
a utopických rýmování
znáš, synu můj, as jeden květ,
jenž prý se v ženském oku chrání.

Jej poznat, synu, tvé-li přání,
pak pusť se kvapem v širý svět,
(zvou „nevinnost“ jej staří páni,
je modrý, hnědý – však's to čet').

A najdeš-li jej, tisíci
jej zámky zavři, nedovol
jít k němu ani měsíci –

leda bys ovšem splnit ždal,
co květ už chtívá: zlomit stvol,
vzít vůni, a být hozen v kal...

Sonet při lektuře.

V kamnech to hučí; venku vítr vyje,
a hořká nuda do srdce se dere...
a člověk zívá a se stolu bere
ty Jiráskovy dávné historie...

Čteš... Hle, zde mistr dobrý v líčení je
těch zimních lesů... duch se za ním bere
po zmrzlém sněhu... v stromy vítr pere,
a kusy sněhu smetáš se své šíje...

Je temno... dál se ztrácíš v širém hvozdě,
už temní jaksi kolkolem i sních,
tma příšerná už civí na větvích...

pták jakýs vzkřik' a mih' se... je už pozdě.
Ty dál a dál se ztrácíš v místě, době
a mizíš kdes v té hrůze sobě, sobě...

Sonet hymnický.

Buď zdráva fráse! Tobě k oběti
se vznáší vděčně čtrnáct veršů mých!
Žel, neznán den ten v lidské paměti,
kdy's, dobrodinče, prvně na svět stih'!

Ty's lidstva vzduch! Tmel, jímž jen držeti
lze lidskou společnost! Stín křídel tvých
ty lidi teprv v lidi posvěť,
by nehledělo přímo zvíře z nich!

Ty's mince, jež má všady dobrý zvuk,
ty's lék, jenž hojí pal všech ran a muk,
ty's vůně duše, již nadšeným rtem

zvem láskou, přátelstvím a soucitem.
I na hrob sedáš, zkamenělý žal –
buď zdráva, v lidstvu pro lidstvo žij dál!

Sonet ve slohu moderního „Kazatele“.

Když už tě jednou stih', ten osud v hněvu svém
a musil jsi se naroditi,
a ne snad motýlem či lehkým ptáčetem,
však člověkem zde musíš býti

a když jen přece chceš, by lehkým, lesklým snem
ti pokud možno bylo žití –
pak dám ti zdarma pár rad, jež jsem v trudu zlém
kdys draze musil zaplatiti.

Žij jenom rozumem a zašlap každý cit,
cit, toť je místečko, kde můžeš raněn být,
pak nechtěj nalézt poesii v žití;

měj moudrost' hlemýždě: buď sám a samoten
bez vzorných přátelů, bez milujících žen
a v čas hled' odtud slušně odejti...

Sonet o zimní noci.

Ty zimní noci... Ve zpomínkách svých
zřím jednu... Cesta krajinou jde cizí;
do mrazné tmy jen matně září sníh
a v nejasnou mhu v horizontu mizí.

V zad pádí tyče s drátů znících přízí,
pruh světla letí napřed v kolejích;
kostnaté, černé stromy, nahé břízy,
– háj jakýs – rýsují se v závějích.

Kůň frká... Z nějakého údolu
se asi deset žlutých očí dívá,
a k nebi ční pár tmavých topolů.

Zvuk ponocného rohu táhle splývá
s tesklivým vytím psů... kdes ve skále
to opětuje echo zoufale...

Sonet – apostrofa.

My v létě byli přece jiní,
vid', sonete můj rozmilý,
ty tvoje nožky v moji síni
jen výskaly a tančily!

Víš, jak jsme naši přítelkyni,
tu Bolest', někdy opili?
Strýc její Humor (kde je nyní?)
jak zašel k nám pak na chvíli? –

Oh, teď je jinak. Šedý den
nám smutek hází do oken.
Ty sedíš zhalen v kožichu,

nit černou držíš potichu,
na kterou Bolest', družka má,
granáty tmavé navléká.

Sonet – paralela.

Jsou chvíle, kdy ta bolest' rozjitřená
je jaksi mdlá a unavená,
kdy v neznámém se koutě nitra skryje
a jako ze sna stená.

Toť v boji o klid příměří je...
Leč duše v zajetí kdes nyje,
jak trofej těžce uloupená
je úsměv, jenž se po rtech vije.

Den jasný v zimě. Blankyt čistý,
sníh oslňuje stříbrem místy,
vzduch průhledný a slunce plá –

však lidé chvící se a černé sněti stromů,
mráz třeskatý a okna zamrzlá
jsou výmluvná a smutná staffáž^[5] k tomu.

Sonet o naději.

Jsou chvíle, kdy by člověk prožít chtěl
zas znovu to své zašlé živoření
a znovu jít tou cestou, kterou šel,
kde sklízel klamy, trní, utrpení...

Ne proto, že ví, kde as krvácel,
kde zoufal, ne – vždyť život v zakuklení
by mu zas jistě na tu cestu všel,
a on by zas mu věřil bez prodlení.

Však je to rákosová naděj bludná,
jež za opornou hůl mu slouží v žití,
vždy ohne se, a on ji znovu chytí,

ta šeptá mu, že, kdyby znovu žil,
ten osud, jenž je s všemi trudy u dna,
už nemá víc, co by mu v cestu sil...

Sonet o pokroku.

Co je to pokrok? Lidstva miliony
se už tím světem maně loudali
a cestou sili krev a kletby, stony
a zoufali jen, zoufali...

Co je to pokrok? Lidstva miliony
se ženou divě kamsi do dáli,
krev značí cestu, k nebesům zní stony
a kletby, nářek zoufalý.

A staffáž kol nás rychleji se mění,
a rychlejš' žijem svoje živoření
a lze nám snadnějš' hodit do věčnosti

víc krve, slz a stenu, zoufalosti –
a tak jsme přec dál pokročili asi
než zdlouhavé ty starodávné časy...

Sonet o hádance života.

Co platno vše... Jen vlnobití
trud, hořkosť a zmar konečný...
a nad vším ční ten problem žití
jak sfinga, netvor báječný...

Blah ještě, kdo moh' kolem jít
k všem záhadám těm netečný
a s klidem spát a jíst a pít
a pak v sen klesnout pověčný!

Ten nešťasten, kdo všel s ní v sázku
a k hádance té sklonil líc –
dal netvoru své jaro, lásku,

pel života i krev svých žil,
své lepší „já“ v ní pohrobil –
a jako dřívě neví nic...

Sonet tragický. (krajně u Brandýsa.)

Z rodného kraje v šípkovém keři
mladý pták poprvé vzhůru si vzlet',
cvrlikal, hřál se, čistil si peří,
pak letěl v široký, vábivý svět.

Žhne časem slunce... časem se peří
sinavých oblaků bouřlivý slet...
dny mívjí... mívjí... krajem se šerí...

po lukách chví se už ocúnů květ...

Tichounkým letem mlhou se nese
odraný, sestárly, znavený pták...
chce v známém hnízně pod šípkem v lese

na vždycky uzavřít ztrhaný zrak...
Keř pust a vítr, jak jím teskně vane,
po trnech věší hnízdo roztrhané...

Sonet dialogický.

Sonet: Chceš popsat zas ty všecky listy
jen echem svojich bolestí?
Nekynul by ti potlesk jistý
cos jiného zde provéstí?

Já: Mně, sonete můj, plál cíl čistý
a nebyl bych šel na scestí –
však co tu platno? Egoisty
z nás činí vždycky neštěstí...

Sonet: Tvůj zájem, druzi, zápal, hněv?

Já: Čím boj, čím vše to vojáku,
jejž pronikl hrot bodáku?

On ví jen, že má bolest' krutou,
má dlaň jen k hrudi přitisknutou
a v prstech cítí vlastní krev...

Sonet o prvých fialkách.

Muž – tělo suché, zimomřivé –
má na talíři fialy,
jež skřehly mrazem zimy divé

a jež skon čeká zoufalý. –

Vy oči vonné, důvěřivé,
jež v mlhy jste se dívaly
a věstily, že teplé, snivé
už jaro táhne z povzdálí,

že přijdou zase lepší doby,
že květy pokryjou i hroby,
že ptáci budou znovu pět –

vás stih' ten proroků los trudný:
vás zničil první tulák bludný,
jenž z plátků vám tu věštbu čet'...

Sonet časový.

Hle, doby pohnuté! Tak rázně, rapidně
čas dlouho neřádl už v společnosti lidské;
řad pánů velikých v hrob hází nevlídně
a smetá ministry a strany politické,

v rum tříští mnoho pravd, jež stály solidně,
na charakterů pár vrh' světlo prosaické,
fouk' v bublinky mých snů, jež praskly prabídně,
a nechá střízlivět poety idyllické –

On s hlavou skloněnou se dlouho hnal as vpřed
a ztrnul, když pak v ráz kol sebe upřel hled:
Co vlekl ballastů, jež dávno dozrály! –

I hodil do škarp je a stanul kratince...
teď letí spěšně zas k zastávce do dále,
kde choré století pracuje k hodince...

Sonet o pessimismu.

(Optimistům.)

Vy cítíte z těch našich veršů chvět
tmu s hořkostí a bídu se stenem,

z nich život řinčí řetězem vám běd,
a hrob jen kmitá smírným plamenem –

je pravda. Ale luzný velký svět
z nás každý přece nosí v nitru svém
a každý z nás by krví platil hned,
by moh' jej dáti lidstvu údělem.

A trpce, trpce každý z nás to cítí,
jak světu tomu podobá se v mále
ta mizerie, již vy zvete žití,

a trpčej' tím, že každým novým dnem
svět našich niter ona vytrvale
nám bombarduje smíchem, kamenem.

Sonet – odpověď
pro mou „neznámou ctitelku“.

Ó máte pravdu: ironií jen
je celé naše zemské živobyті;
my štěstí chcem' a ono je to sen,
my chceme klid a máme vlnobití.

Ó máte pravdu: náš duch utvořen
už tak, že z růží vždy jen trny cítí
a rozumek jen, pěkně obmezen,
mní, že zde možno jenom růže vzítí.

A v opak zas – i v tom snad pravdu máte –
čím větší duch, tím cítí hrozněji,
jak bolí tato dissonance rmutná –

ach, theorie od vás, dítě zlaté,
zní pěkně tak – však věřte raději,
že v praxi po čertech to hořce chutná.

Sonet na památku Marie P....

Tak dokonalá... Tmavé oči ty

studená víčka na vždy uzavřela...
Teď hrob má asi sněhem pokrytý,
a ona přec jen květy ráda měla.

Ó kde jsou šťastné dávné roky ty,
kdy horovala pro ni škola celá,
kdy každý byl jak ohněm polítý,
na koho ona maně pohleděla!

Vlas její dotýkal se ostrých ramínek
(tak byla hubená), v něm měla hřebínek
jí bylo deset let. My k vůli dojmu vždycky

hvízdali před ní vážně elegicky
arie z „Angot“, jež jsme dobře znali,
jak tenkrát je kolovrátky hrály...

Sonet o starých lidech.

V té tváři starých lidí vždycky leží
klid, ticho, tklivý s minulostí smír,
jako když v podvečerní kraje sněží
nadhvězdný, bílý, lehký pýr.

Je výsledek to života? Hm, stěží.
Jak nás, je stopil život ve svůj vír.
Je jas to duše? Oh, jak v staré věži
jim v lebce sedí též snad netopýr...

Jednoho starce tázal jsem se kdys. –
„Je život zlý,“ řek’ jenom, „my už žili“ –
a významně si pohladil vlas bílý...

My žili už! V tomť vše. Co z těch tváří svítí,
toť odlesk čehos příštího. Toť rys
příštího štěstí... Ovšem ne už žití.

Sonet o fatu^[6] mých knih.

Mé umění mi leccos dalo v dar

na různých místech a za různých chvil,
a již je tomu hezká řada jar,
kdy poprvé jsem celou sloku svil...

Já v žití trpěl – a jen verši žil.
Má bolest', láska, duše mojí žár,
mé čisté „já“, mé všecko, čím jsem byl,
vždy bralo, bere na se veršů tvar.

Žár, bolest', lásku, všecko, čím teď jsem,
můj nakladatel zavřel v stolku svém
a skříživ ruce čeká toho dne,

až přes mou hlavu přežene se čas,
v mou bolest', lásku, sedne plíseň, mráz
a duše žár až hezky vystydne...

Sonet – apostrofa.

Buď zdráva, noci hluboká a tmavá,
tys největší dar, daný v žití nám!
Tvůj mír hned padne, když den dokonává
kdes v rudé mze, až k srdce hlubinám;

Pak zář tvých hvězd nám chvilku snění dává
a stiší klidem, který sídlí tam,
pak, prochví-li nás lásky chvíle žhavá,
jsme vděčni jí – ta nemůže být' klam.

Pak skanou na nás upomínky rojem,
jsou bez trpkosti, marných rozželení,
a je v nich vůně, je v nich odpuštění.

A v posled znaveným nám žití bojem
na hodin pár dáš tělem, duší vlát
to, co nám věčně smrt' dá jedenkrát...

Sonet pro mou ženu.

Kéž bych dnes moh' zde místo sonetu

tvou zlatou hlavu podat v této chvíli
v mistrovsky věrném, živém portrétu,
jak se tak s duší v oku ke mně chýlí,

a pár těch slov, jež chví ti na retu
a ten tvůj smích, tak dětsky rozpustilý,
tvůj vonný dech a žert, jenž v přeletu
se snáší přes tvých zoubčků řad bílý...

Jen proto, bude-li kdo někdy snad
mé verše číst a pak se maně ptát,
jak moh' jsem nést přec to své hrozné žití –

by zlatá hlava, duše v šedém oku,
tvůj hlas, dech, žert a smích ve hlučném toku
mu mohly za mě dobře odvětití...

Sonet psaný pod svinutou vlajkou.
(Příteli Emilu Princovi.)

Můj hochu, člověk rychle šosatí;
hled', i svým veršům nějak s bohem dávám,
je směšno mi už rýmy chytati
a těžko v sloku vpříst, čím v duši plávám.

Já leccos utrhl' žití souratí^[Z],
já leckams – eh, zas dojemným se stávám;
co jiní píší, líp je čítati,
čtu, pochválím i rád se z duše smávám.

Když vítr venku dere sněžné peří,
číst milo verše v teple po večeri
a odfukovat tabákový dým –

a finty na čtenáře nalézat,
jichž člověk užíval sám kdys tak rád,
a úsměvem se usmát augurským...

Sonet s pohádkovým nátěrem.

Mně říkala bába šedivá,
že místo zná, kde štěstí přebývá,
že kol je park, že všude smích a ples
a luzná hudba k uchu zaznívá...

V snu, verších, lásce – v čem, už nevím dnes –
kýs dobrý bůh mě v park jakýsi nes',
a k dveřím, kde se tlačí vířivá
a nesčetná a pestrá lidstva směs.

A na ty dvéře já jsem zaklepal
– vím do dnes, jak mi srdce zabušilo –
a z vnitř zněl smích – a nikdo neřek': „dál!“ ...

V snu, verších, lásce – dnes už nevím, v čem,
a moudrá bába tlí už pod drnem –
a nevím kdy – jen vím, že už to bylo...

Sonet – plagiat.
(O blbém Emanu.)

On narodil se, Emanem byl křtěn,
rost', jako dítě jednou někam spad'
a zblb' a jako hoch pak každý den
hnal stádo na koberec vesských lad.

Tam prý se díval na oblaka rád,
snil – jednou – nefasti¹⁸¹ den pro něj ten –
pruskému vojsku v hrubé ruce pad',
německy neznal – a byl zastřelen...

Co vymyslí se těchhle historií,
jenž chtějí míti pravdu štítem svým!
a pravdou nejsou, krásy není v nich –

však na struny jdou duší soucitných.
Jen dál – a bude všecko poesíí,
co vlastně jest jen holým neštěstím...

Sonet o české kritice.

„To všecko tady bylo již –“
je refrain našich kritiků,
jejž zapějou už ze zvyku
ti na všecko, piš si, co piš.

Krom toho ovšem uslyšíš
nějakou vtipnou praktiku –
ó vtipy našich kritiků
jsou duchaplny nanejvýš.

A člověk bez vší pochyby
už nad verši by dělal kříž
a zhnusil si je psát i číst,

tím kdyby nebyl svatě jist,
těch opů pana Akiby
že u nás bylo též dost již! –

Sonet o moderní poesii.

(Příteli Jos. Kuchařovi.)

Je navždy pryč ta doba Iliad
a tragedie, z které velkost' vane –
už není času v takém slohu psát
a není chuti přečíst si to psané;

k nim doba nemůž' ani reků dát,
ač velkých látek dost v ní bouří, plane –
však to se tříští na atomů řad,
jenž jako jiskry v mlhovinu kane.

A má-li nyní perutě tvůj duch,
nechť vzletí v tento zamlžený vzduch
a schytá zářivý ten jiskromet,

než zapadá jak chladný popel v svět.
Sviť lidstvu, sobě okamžiků pár,

pak slož skráň klidně v lůno černých már...

Sonet březnový.

Vzduch čist je, jasný. Okna nítí
se slnícími plochami.
V ulicích proudí ruch a žití
svěžími znova vlnami.

A v parku hnědá tráva svítí
již zelenými špičkami,
na pěšinách se vlhkost' třpytí
a pestří děti s chůvami.

Oh, všední thema! Pár těch krás
přec chladná jeseň sfoukne zas,
toť otřepané – – Proč však sám

těž čemus v nitru naslouchám,
kde celý den dnes slyším chvít:
Ach žít, ach znovu zase žít!...

Rodinné portréty.

I.

Portrét ženiny matky.

Znám obraz její jako dívčiny:
Vlas její v kroužkách po skráních se vije,
jí v očích tmí se vábné hlubiny,
a sněhem svítí bílá její šíje.

Čas s hlavy té vzal žold už povinný –
než teď v ní cosi vznešeného žije:
má hrdý výraz oné rytiny,
z níž zírání na tě Marje Terezie.

Z těch vážných očí pohled proletí
tvé nitro, že se musíš zachvěti,
však při tom zříš v nich dávné kouzlo plát,

a když ti shora kmitne šedý vlas,
tu plaše mníš, že Její Majestát
se ráčil teď dát napudrovat as...

II.

Portrét mé matky.

Vlas do dnes černý stará paní má
a svěží šíj jak dívka ve květu –
však žalné roky hledí očima,
v nichž lesk chví vybledlého sametu.

Na rtech má úsměv, úsměv podzima,
ten tklivý, lehký zbytek po létu –
však chvilkou zachví tahy jejíma
i hořký stín – jen zachví – však je tu. –

A stará paní dvakrát za měsíc
mi pošle aršík svého švabachu,
kde o mou ženu tone ve strachu.

U kamen sedí za těch metelic
ve staré židle měkkém lenochu,
čte Jiráska a plete punčochu...

Sonet – epilog.

Sonete, s bohem! Větry vlají
ty jarní, hlučné, dumavé,
na stromech, keřích vyhlédají
pupeny v rojích zvědavé –

A tobě, čtenáři, ať dají
teď ptáci, květy voňavé
epilog krasší, než jímž mají
se loučit verše zimavé.

Buď s bohem!... Země v lesku leží
jak přselo by zlato dnes...

Zem po zimě je brzy svěží...

A vstává smavá, zdravá zticha
a k velké hymně prolog dýchá...
za pár dní začne kvést už bez...

^[1] J.V. - Jakub Vojta

^[2] sněť - větev

^[3] fadesa, fadesa - nuda

^[4] boa - dlouhá úzká šála z kožešiny, peří apod., sloužící k ovinutí
kolem krku nebo ramen

^[5] staffáž, stafáž (něm., fr.) - zde doplňující součást, pozadí něčeho

^[6] fatum (lat.) - osud

^[7] sourať, souvrať - okrajová část pole, kde se při obdělávání obracel
pluh

^[8] nefasti (z lat.) - nešťastný